

9/11 с 007: Незаспиващи спомени

От: Соломон Паси

Публикувано: събота, 10 септември 2011, в-к „Труд“

<http://www.trud.bg/Article.asp?ArticleId=1033556>

9/11 сиреч 11 септември 2001 г. Брюксел. Бизнес хотел Bedford, никакъв лукс. Време за следобеден чай, съвсем по английски. Аз съм министър на външните работи, избран преди броени седмици. Премиер на България е Симеон Сакскобургготски, а президент - Петър Стоянов.

Официална цел за визитата ми: преговори за членство в НАТО и ЕС, както и мандат в Съвета за сигурност на ООН. Необявен приоритет: освобождаване на българските медици от Либия. Предмет на визитата ми: среща с изпълняващия длъжността на Джеймс Бонд в британското външно разузнаване сър Марк Алън, заместник директор на МИ-6. Сър Марк е световният разузнавателен гуру по проблемите на ислямския свят и тероризма. Срещата ми е уредена от британския посланик в София Ричард Стаг, с когото приятелството ни беше циментирано от общи възгледи и действия по Косовската криза през 1999 г.

В барчето на хотела влиза източен и приветлив човек, с благородна осанка и вид на оксфордски професор по староанглийска литература, с малка пътна чантичка под мишница. Погледът му е топъл, но като че ли всевиждащ. А Шекспировият му английски потвърждава неговата самоличност - Алън, сър Марк Алън.

Бяхме го нарочили за доброволен консултант по нашата стратегия, довела впоследствие до изстраданата, но мечтана развръзка на либийското дело.

Макар че корените ми са от Магреба, град Фес в Мароко (Паси означава “от град Фес”), бях истински притеснен да предлагам стратегии и теории в област, в която събеседникът ме превъзхожда многократно. Но аз бях политик и трябваше да поема своя дял от предизвикателството.

Знам, че колкото повече детайли ти липсват, толкова по-кратко трябва да говориш. Казах на Марк нещо, в което ме беше окуражил царя: за да успеем в преговорите с либийците, трябва ние да се научим да мислим като тях (но и през ум да не ти минава да ги караш те да мислят като тебе!). После можем да печелим тяхното доверие, а то ни е критично важно, за да постигнем споразумение. Марк, който говореше с любов и енциклопедично познание за ислямския свят, както и перфектен арабски, като че ли само това и чакаше, за да ме въведе в дебрите на ислямското доверие, бедуинската гордост и арабския пазарлък. Така Марк стана нашата топла връзка с най-доверения съратник на полк. Кадафи - Муса Куса, енигматичния шеф на либийското разузнаване. (Той неслучайно вече живее в Лондон.)

И така тътените на 9/11 родиха в Брюксел тихата ни дипломация по либийското дело. Тя беше ключова за успеха. Но не достатъчна. Паралелно трябваше да удовлетворяваме потребностите на нашето общество за информация, както и да дадем човешчина и вдъхнем (доколкото можем) вяра на изтерзаните ни медици. Контактите ни със Сейф ал Ислам, либийския външен министър Абдулрахман Шалгам и всички световни, европейски, американски, арабски и ислямски лидери - освен че отхвърлиха огромна работа, - бяха достатъчни за засищане на информационния глад. А първият пробив в отношенията с Либия ни позволи постоянен пряк контакт с нашите медици.

9/11 постави десетки въпроси пред света. Два от тях пряко засягаха нас: Имат ли Либия и Ирак оръжия за масово унищожение, ОМУ? За Ирак, въпреки твърденията, довели до международната интервенция, такива не бяха открити. Така, макар и с погрешни хипотези, се стигна до правилното решение: иракският народ беше освободен от диктатора си и взе съдбата си в свои ръце. Саддам Хюсеин беше заловен на 13 декември 2003 г. (за което ген. Джеймс Джоунс ме бе предупредил седмици по-рано, така че не бях изненадан).

А седмица по-късно, на 19 декември 2003 г., стреснат и от разтърсващите кадри от Саддамовото залавяне, полк. Кадафи обяви пълен отказ от ОМУ. (Паралелни изявления направиха и Лондон, и Вашингтон по постигнатото споразумение, зад което стояха, разбира се, мозъкът и тихата дипломация на сър Марк). Кадафи направи изявлението си като че ли по моя поръчка или в чест на моята визита в Триполи, 19-20 декември. Бях планирал визитата си в месеца, в който България, съответно и аз, председателствахме Съвета за сигурност на ООН. Бях първият западен държавник, приет от полк. Кадафи след това историческо споразумение. Като председател на СС на ООН приветствах споразумението. То наистина можеше да тласне Либия в правилната посока, ако Кадафи беше пожелал. Но полковникът не отчете реалностите и това доведе до позорната развръзка през септември 2011 г.

9/11 провокира иновативно мислене в повереното ми външно министерство в неочаквани посоки. Моят GSM, както и всички други бяха замлъкнали в часовете след атаките. Бях в незавидната ситуация на министър в изгнание.

Проумях, че нещо трябва да се направи, за да не се повтаря това занапред. Впоследствие през 2004 г. МВнР започна да въвежда комуникационната система "Трансат", която не само гарантираше качествена и независима връзка на столицата с посолствата по света, но и пресече разни възможности за шпионаж от Изток. Това не се хареса на силите на злото, представлявани от носталгични кръгове около бившата ДС. И те, представлявани от главния прокурор, през 2005 г. повдигнаха срещу мен обвинение за шпионаж в полза на Израел (израелска компания, под-под-подизпълнител на "Трансат", била произвеждала дребен детайл в системата). Слава богу, разумът на демокрацията надделя и аз бях освободен.

Освен GSM-ите спрени бяха и всички полети до и от Брюксел. Така се осуети първата официална визита на премиера Симеон, планирана за 12-и, както и завръщането ми в София. Продължих за Люксембург. В този ден за размисъл ме измъчваше един въпрос: коя е най-добрата стратегия за наша реакция в тази истински непозната и опасна обстановка? Всяка криза предлага възможности, стига да ги изобретиш.

След завръщането ми в София на 13-и стъпихме на предизборната платформа на НДСВ и подготвихме проектописмо от премиера Сакскобургготски до президента Буш, в което поехме дългосрочен ангажимент, че България ще действа в момента и занапред като фактически член на НАТО и съюзник на САЩ, с всички произтичащи от това отговорности, включително и по член 5 от Североатлантическия договор. Премиерът нанесе бележките си и писмото замина на същия ден.

Това писмо се превърна в Библия на външнополитическите ни действия чак до 2005 г. А лично за мен то беше щит срещу постоянните нападки от разни недобронамерени критици, които оспорваха действията ми, тяхната легитимност и колективност.

Така 9/11 увлече България и други 9 кандидатки за членство в НАТО и ЕС в една нова политическа култура, справедливо наречена впоследствие от Доналд Ръмсфелд “Нова Европа”. Нова Европа разшири и укрепил евро-атлантическата общност през 2001-2007 г. с невидан дотогава размах. Може би 9/11 катализира глобализацията на Европа, както Втората световна война предизвика създаването на НАТО, ЕС и новия световен ред.

Но... връщам се в хотел Bristol, Брюксел, 9/11. Докато говорихме със сър Марк за Либия, на телевизора в хотелското барче CNN въртеше кадрите, станали едни от най-излъчваните в последното десетилетие: самолетите, врязващи се един след друг в кулите близнаци в Ню Йорк, Пентагона във Вашингтон, Пенсилвания....

Попитах моя гост: “Марк, какво е това?” Той отвърна: “Аз не знам. Щом аз не знам, значи МИ-6 не знае. А щом МИ-6 не знае, значи и ЦРУ не знае.

А това означава, че никой в нашия цивилизован свят не знае.” След малко привършихме разговора.

Първата от поредицата мои паметни срещи със сър Марк Алън в Брюксел, Лондон и София беше кратка. Но решаваща за делото. През 2004 г. сър Марк се пенсионира от МИ-6 (доколкото в неговия бизнес това е възможно), но ефектът от помощта му се усещаше чак до 24 юли 2007 г., когато свободата на медиците ни бе окончателно постигната с водещата роля на президента Саркози.

Марк си взе чантичката и без да издава някаква паника, с отмерени крачки и все така приветлив се отправи към гарата, за да хване влака си за Лондон. Беше останал малко чай недопит...

Сър Марк Алън беше разбрал, че току-що е започнала нова геополитическа епоха.

Соломон ПАСИ

Д-р Соломон Паси е министър на външните работи (2001-2005), води преговорите и подписва договорите за присъединяване на България към НАТО (2004 г.) и ЕС (2005 г.), председател на Съвета за сигурност на ООН (2002 г., 2003 г.), председател на ОССЕ (2004 г.), председател на парламентарни комисии - по външна политика, отбрана и сигурност, и депутат (1990-1991, 2001-2009), президент на Атлантическия клуб в България.